

معناپردازی در «یادمان»*

آذین سعیدی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۲۵

چکیده

یادمان در تعریف، احجام و پیکره‌هایی با ابعاد گوناگون در عرصه هنر و معماری، نامیده می‌شود که با حضور انسان تعیین می‌یابد و خاطره ایجاد می‌کند. یادمان به مثابه یک پدیده در جهان ادراک، اثری واجد معناست. چرا که با توجه به بنیان شکل‌گیری‌اش، معنا در ذات آن نهفته است و می‌تواند با دلایل و از منشأهای گوناگونی پدیدآید. تولید معنا و میزان نقش بستن یادمان در ذهن، به ادراک حسی هر فرد و درهم تنیدن او با اثر بستگی دارد اما با توجه به تعبیر معاصر از خوانش، این امر در همه افراد لزوماً نمی‌تواند یکسان در نظر گرفته شود. موارد گوناگونی مانند موضوع، فرم، بستر و چگونگی حضور انسان در یادمان، در ضمیر هر فرد می‌تواند نقش بسزایی در فهم و ابعاد معناپردازی ایفا نماید. بنابراین با توجه به کران ادراک در اذهان، پرسشی پیش رو قرار می‌گیرد: مواجهه با یادمان از نظر معنایی چه ابعدی می‌تواند داشته باشد؟ ورود به این بحث به کاویدن فرایند تولید معنا و بررسی جایگاه یادمان در عرصه هنر و معماری بازمی‌گردد. از اینرو ابتدا به خصوصیت یادمان در وادی هنر به مثابه اثر هنری و در نسبت با کارکرد در حوزه معماری پرداخته شده است تا مقدمات فهم دوگانه آن، در بررسی معناپردازی فراهم آید. سپس اهمیت ادراک حسی در ایجاد معنا از منظر نشانه‌شناسی و دلالت صریح و ضمنی، با بررسی نمونه‌های گوناگون یادمان، شرح داده شده تا سازوکار معناپردازی مشخص شود. در پی آن، تنوع موضوعی یادمان مجال دسته‌بندی آن را در چهار گونه، شامل مقبره، رویداد، مفهوم، و گرامی‌داشت میسر نمود. در مرحله‌هایی نسبت برون و درون، با توجه به تفاوت‌های بارز در نمونه‌ها، سه ویژگی بسته، تهی و فعال را در ساختار پیکره یادمان آشکار کرد. سرانجام امکان درک ابعاد معناپردازی در مراتب مواجهه، حضور، و انس‌نظاره‌گر با یادمان از منظر موضوع، ادراک حسی، و کران تداعی، بدست آمد.

واژگان کلیدی: یادمان، معناپردازی، معماری، هنر، حضور، ادراک

۱. دکترای مدیریت میراث فرهنگی، دانشگاه کوپن‌هاگن، استرالیا (نویسنده مسئول)

آدرس ایمیل: a.saeedi@uq.net.au

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد آذین سعیدی با عنوان «طراحی معماری و معماری داخلی یادمان شاعر و نقاش معاصر، سهراب سپهری»، به راهنمایی دکتر نادیه ایمانی در دانشگاه هنر تهران است.